

ONA TILI TA'LIMIDA OG'ZAKI NUTQNI RIVOJLANTIRISH TEXNOLOGIYASI

O'rinboyeva Noila

Alisher Navoiy nomidagi ToshDO'AU

3-kurs talabasi

Annotatsiya: Mazkur maqolada ona tili ta'limi jarayonida o'quvchilarning og'zaki nutqini rivojlantirishga qaratilgan zamonaviy texnologiyalar, metodik yondashuvlar va pedagogik vositalar tahlil etilgan. Shuningdek, og'zaki nutqni rivojlantirishda interfaol metodlar, muloqotga asoslangan topshiriqlar, dramatizatsiya va munozara mashg'ulotlarining o'rni ko'rsatib berilgan. Maqola amaliy misollar bilan boyitilgan bo'lib, o'qituvchilar uchun foydali tavsiyalarni o'z ichiga oladi.

Kalit so'zlar: Hozirgi kunda ona tili ta'limining asosiy maqsadi – o'quvchilarda erkin, aniq va mantiqiy fikrni og'zaki tarzda ifoda etish ko'nikmalarini shakllantirishdan iborat. Bu esa og'zaki nutqni rivojlantirishga alohida yondashuvni taqozo etadi. Til faqat grammatik bilim emas, balki muloqot vositasi sifatida ham o'z o'rnini topmog'i kerak. Shuning uchun ham o'quvchilar nutq faoliyatini og'zaki muloqot orqali kengaytirish bugungi ta'limda dolzarb hisoblanadi. Bu borada o'qituvchining metodik yondashuvi, darsda qo'llaniladigan vosita va texnologiyalar katta ahamiyat kasb etadi.

Og'zaki nutqni rivojlantirish texnologiyalari

O'quvchilar og'zaki nutqini rivojlantirish uchun samarali ta'lim texnologiyalarini tanlash juda muhim. Bugungi pedagogik amaliyotda quyidagi texnologiyalar keng qo'llanilmoqda:

1. Interfaol ta'lim texnologiyalari: "Aqliy hujum", "Klaster", "Blits-so'rov", "Munosabatlar diagrammasi" kabi usullar o'quvchilarning mustaqil fikrlashini faollashtiradi.

2. Multimedia texnologiyalari: Audio va video materiallar asosida hikoya qilish, muhokama o'tkazish orqali tinglab tushunish va fikr bildirish ko'nikmalari rivojlanadi.
3. Rolli o'yinlar va dramatizatsiya: Badiiy asarlarni sahnalashtirish orqali obrazli fikrlash va nutq madaniyati shakllanadi.
4. Muloqotli topshiriqlar: Suhbat, bahs, munozara asosida tuzilgan topshiriqlar orqali o'quvchilar o'z fikrini erkin ifoda etadi.
5. Tashqi baholash texnologiyalari: Baholash mezonlarini ochiq qo'llash, og'zaki savol-javoblar orqali fikrni baholash natijadorlikni oshiradi.

Amaliy mashg'ulotlar turlari

Ona tili darslarida quyidagi amaliy mashg'ulotlar o'quvchilarning og'zaki nutqini rivojlantirishda muhim o'rin tutadi:

- Hikoya qilish mashqlari (rasm, video yoki matn asosida);
- Erkin mavzuda og'zaki bayon;
- Bahs va munozaralar tashkil qilish;
- Dastlabki matnga asoslanib matn tuzish;
- Hayotiy voqealardan sahna ko'rinishi yaratish;
- Og'zaki taqdimot va nutq tayyorlash.

Bu mashg'ulotlar orqali o'quvchilar erkin fikr yuritishga, lo'nda, mantiqiy va ta'sirchan nutq tuzishga o'rganadilar.

Ona tili darslarida og'zaki nutqni shakllantirishda o'qituvchining roli hal qiluvchi ahamiyatga ega. O'qituvchi:

- O'quvchini fikr bildirishga undaydi;
- Har bir o'quvchining nutqiy faolligini oshiradi;
- Nutqiy xatolarni aniqlab, to'g'ri yo'l ko'rsatadi;
- Erkin va do'stona muloqot muhitini yaratadi;

- Nutqiy topshiriqlarni bosqichma-bosqich murakkablashtiradi.

Shuningdek, o'qituvchi zamonaviy metodlardan xabardor bo'lishi va har bir mashg'ulotda kreativ yondashuvni qo'llashi lozim.

Xulosa qilib aytganda, og'zaki nutqni rivojlantirish texnologiyalari – bu o'quvchilarning shaxsiy va ijtimoiy faolligini oshiruvchi, muloqot madaniyatini shakllantiruvchi asosiy omillardan biridir. Zamonaviy pedagogik yondashuvlar orqali o'quvchilarning nutqiy malakalarini shakllantirish, ularni mustaqil va ijodiy fikrlashga yo'naltirish bugungi ta'limning ustuvor yo'nalishlaridan hisoblanadi. Darslarda interfaol metodlar, dramatizatsiya, bahs-munozaralar, suhbat va og'zaki taqdimotlardan unumli foydalanish og'zaki nutqning samarali rivojiga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Hamroyev A.R., Po'latova Y.A. Ona tili o'qitish metodikasi. — Toshkent: TDPU nashriyoti, 2021.
2. Babayeva D.R. Nutq o'stirish nazariyasi va metodikasi. — Toshkent: 2020.
3. Raxmonqulova N. Pedagogik texnologiyalar asoslari. — Toshkent: Fan va texnologiya, 2019.
4. G'afforov S. Til va nutqning psixologik asoslari. — Toshkent: 2022.
5. CyberLeninka, Ziyonet.uz — elektron manbalar va ilmiy maqolalar to'plami.
6. 5–7-sinflar uchun ona tili darsliklari va uslubiy qo'llanmalari.